

מי באמת מאיים על הדמוקרטיה

אנחנו משופעים במסעי הפחדה. כה למי של, שמענו מנתניהו על הערכים הנוהרים בהמוניהם לקלפיות. ויש הפחדות אחרות, ולכל אחת מהן מטרה משלה. הפחדה נוכחית מתייחסת לאפשרות שהכרי הכנסת יחליטו לבטל את הבחירות, ולמעשה את הרמוק רטיה. הפחדה זו נועדה לשכנע שמערכת המשפט, הנהגית כבר היום מעודף סמכויות שנטלה לעצמה, זקוקה לסמכויות נוספות, כמו הסמכות לבטל חוקי־יסוד. מובן שאם בית המשפט העליון ייטול לעצמו, ללא סמכות, את הכוח לעשות זאת, יהיה זה מהלך אנטי־דמוקרטי המושתת על האבסורד של פיו נדרש מהלך אנטי־דמוקרטי כדי להגן על הרמוקרטיה מ"סכנה" מדומה הניצבת כביכול בפתח.

ראוי להבהיר: אם ייווצר מצב שבו גוף כלשהו – מפלגה פוליטית, קבוצת חברי כנסת או כוח צבאי או משטרתית – יחליט לתפוס את השלטון ולבטל את הרמוקרטיה ויהיה מסוגל לעשות זאת, שום בית משפט לא יוכל למנוע זאת. מהלך כזה הוא מהפכה, שתתעלם מבית המשפט ומכל החלטה שיעלה בדעתו לפסוק. מה שמונע את ביטול הדימוקרטיה באנגליה, בארה"ב, בישראל ובמדינות נוספות הוא לא בית המשפט, אלא התרבות הדמוקרטית הנוהגת במדינה. כל עוד שלטת תרבות כזו, שום קצין צבא או משטרה לא יעלה בדעתו לבצע הפיכה אנטי־דמוקרטית, וכך גם בית המחוקקים.

כדי לשמר את הרמוקרטיה ולחזקה נדרש חינוך מתמיה, ולא פחות מכך חשוב שהמוסדות הדמוקרטיים המרכזיים, ובהם בית המשפט העליון, ישמרו על כללי המשחק הדימוקרטיים, על הפרדת הרשויות ועל מסגרת הסמכויות שהוקצתה להם. למרבה הצער, בית המשפט העליון, במהלך המהפכה המשפטית, שבר פעם אחר פעם את כללי המשחק הדמוקרטיים שהיו מקובלים ומעוגנים בתרבות הציבורית בישראל, התעלם מעקרון הפרדת הרשויות ונטל לעצמו סמכויות שמעולם לא הוענקו לו. כל זה נעשה תחת סימאיות יפות של "שלטון החוק", "הגנה על הרמוקרטיה", ועוד. אולם התוצאה הפוכה.

כאשר בית המשפט מתעלם מחקיקה של הכנסת או מפרש אותה בניגוד לכוון הברור וההגיוני שלה, הוא שובר את עקרונות הפרדת הרשויות, הופך עצמו למחוקק על ומערער את התרבות הדמוקרטית במדינה. לא חסרות דוגמאות לכך. די להזכיר את האישור שניתן לעזמי בשארה להתמודד בבחירות לכנסת, או את הפסיקה שקבעה כי בית המשפט יכול להתערב בהרכב הממשלה, לפסול שר מלכהן בתפקידו משיקולי "חרס כבירות", הכל בניגוד לחוקי־יסוד סבירים וברורים.

כאשר בית המשפט מחליט להתערב בחקיקה של הכנסת בנימוק שלא ניתן לחברי הכנסת מספיק זמן לדרון בנושא, או כשהוא מחליט לעסוק בנושאים בלתי שפויים אחרים דוגמת פינוי רצועת עזה או מתווה הגז, הוא מתעלם מגבולות סמכותו ותפקידו. הוא אינו מגן על הרמוקרטיה, הוא פוגע בה.

אם בית המשפט העליון יחליט שעליו לעסוק בתוקפם של חוקי־יסוד, על בסיס עקרונות יסוד שהוא ממציא או שרק הוא יודע מהם, יהיה זה צעד הרסני נוסף על ערעור מוסכמות שבבסיס הרמוקרטיה הישראלית. הטענה תהיה, כמובן, שהוא עושה זאת כדי למנוע חקיקה שתבטל את הבחירות הדמוקרטיות לכנסת. אולם בפועל חקיקה כזו איננה קיימת, וכאמור אם תהיה מהפכה כזו – לא בית המשפט ימנע אותה. עד היום המהפכה במשטר נעשתה על ידי בית המשפט העליון, והיא לא לכיוון הרמוקרטי.

אם בית המשפט יעסוק בחוקי־יסוד, הוא יעשה זאת ללא סמכות, כשהוא פוסע במרחו חלקלק ומתערב בכל פעם בנור שא היורד בחשיבותו, ואגב כך מערער את המשטר הדמוקרטי ואת התרבות הדמוקרטית בישראל. זאת כצד הסכנה הטמונה בפסיקה העלולה, למשל, להכיר מכוח עקרון השוויון נוכח השיבה הפלסטינית ולגרומ להרס המדינה. ■

כל הזכויות שמורות לידעות אחרונות בע"מ
 אין להעתיק, להפיץ, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, לשרד בדרך כלשהי (בכתב, בדפוס או במדיה אחרת) – ובכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר – חלק כלשהו של העיתון (לרבות טקסט, איורים, צילומים, תמונות, מפות, גרפיקות) הן ברטסה טקסטואלית והן בדפוסים מעוצבים, לרבות באמצעות הקלטה וחקלולה, ללא אישור מפורש בכתב מהמוציא לאור, ידעות אחרונות בע"מ